

GELİŞMİŞ BATI ÜLKELERİNDE SUÇ ORANLARINDAKİ DEĞİŞİM NEDENLERİNİ ANLAMAK: SOSYAL KONTROL KURAMI VE UYGARLIK SÜRECİ YAKLAŞIMI ÜZERİNDEN BİR DEĞERLENDİRME

Zahir Kızmaz

Fırat Üniversitesi, İnsani ve Sosyal Bilimler Fakültesi, Sosyoloji Bölümü
zkızmaz@firat.edu.tr • <https://orcid.org/0000-0001-7686-4751>

Article Types / Makale Türü

Research Article / Araştırma Makalesi

Received / Makale Geliş Tarihi

07/06/2021

Accepted / Kabul Tarihi

24/08/2021

<https://doi.org/10.26791/sarkiat.951350>

GELİŞMİŞ BATI ÜLKELERİNDE SUÇ ORANLARINDAKİ DEĞİŞİM NEDENLERİNİ ANLAMAK: SOSYAL KONTROL KURAMI VE UYGARLIK SÜRECİ YAKLAŞIMI ÜZERİNDEN BİR DEĞERLENDİRME

ÖZ

Gelişmiş çok sayıdaki batı ülkelerinde, özellikle 1960-1980 yılları arasında, kurumsal ve değersel yapıları sorgulayan otorite ve hiyerarşi karşıtı toplumsal hareketlerin giderek toplumda güç kazandığı ve etkili olduğu bir dönem olmuştur. Bu yıllar arasında suç oranlarında da ciddi artışlar yaşanmıştır. Ancak 1990'lı yılların başında ABD'de, ortalarından sonra da bazı Batı Avrupa ülkelerinde suç oranlarında ciddi düşüşlerin gerçekleştiği gözlemlenmiştir. Aynı şekilde, suç oranlarında düşüşlerin gerçekleştiği bu dönemde genel olarak yerleşik değer ve kurumsal yapı karşıtı gelişmeler, yerini daha uyumcu bir yapıya ve gelişmelere bırakmıştır. Bu çalışmada, gelişmiş batı ülkelerinde 1960'lı yıllardan itibaren artmaya başlayan ve 1990'lı yıllardan sonra da düşmeye başlayan suç oranlarının artma ve düşme nedenleri, sosyal kontrol kuramı ve uygarlık süreci argümanı çerçevesinde açıklanmaya çalışılacaktır. Bu çalışma esas aldığı yaklaşımlar çerçevesinde suç oranlarının artması ve azalması süreci üzerinde sosyo-kültürel değerlerin, kurumsal meşruiyet ve bağlılığın, iç ve dışsal denetimin, sosyal sermayenin ve sosyal destek olgusunun etkili olduğunu ileri sürmektedir.

Anahtar Kelimeler: Suç Oranlarının Artması, Suç Oranlarının Düşmesi, Sosyal Kontrol Kuramı, Uygarlık Süreci, Gelişmiş Batı Ülkeleri

UNDERSTANDING THE REASONS FOR CHANGE IN CRIME RATES IN WESTERN DEVELOPED COUNTRIES: AN ASSESSMENT ON SOCIAL CONTROL THEORY AND THE CIVILIZATION PROCESS APPROACH

ABSTRACT

In many developed western countries, especially between the years of 1960 and 1990, it has been a period when social movements against authority and hierarchy, which questioned the institutional and value structures, gradually gained power and were effective in society. There has also been a significant increase in crime rates between these years. At the beginning of 1990, there were serious decreases in crime rates in the USA and after the mid-90s in some western European countries. In the same way, in this period when crime rates decreased, developments against established values and institutional structures in general left their place to a more adaptive structure. In this study, it will be tried to explain the reasons for the increase and decrease in crime rates, which started to increase since the 1960s and started to decrease after the 1990s, within the framework of social control theory and civilizational process argument. This article argues that socio-cultural values, institutional legitimacy and commitment, internal and external control, social capital and social support are influential on the increase and decrease in crime rates within the framework of the approaches it is based on.

Keywords: Increasing Crime Rates, Decreasing Crime Rates, Social Control Theory, Civilization Process, Developed Western Countries

GİRİŞ

Tarihsel süreç içerisinde suç oranlarındaki artma veya azalma eğilimi hep doğrusal bir çizgi izlememiştir. Suça eğilim, bazı dönemlerde azalma gösterirken bazen de ciddi düzeyde artış sergilemiştir. ABD ve bazı Batı Avrupa ülkelerinde, özellikle 1960-1990 yılları arasında suçlarda ciddi artışlar kaydedilmiştir. Bu nedenle gelişmiş batı ülkelerinde orta çağdan bu yana suç oranlarının sergilediği değişim eğilimini, ana hatlarıyla üç ayrı kategori veya dönemselleştirme içerisinde ele almak mümkündür. Birincisi, Ortaçağ'ın başlangıcından 20. yüzyılın ikinci yarısına kadar olan süreci kapsayan dönemdir. Bu dönemde çok sayıdaki batı ülkelerinde suç oranlarında düşüşler gerçekleşmiştir. Sanayileşmiş bazı batı ülkeleri üzerinde uzun vadeli suç eğilimlerinin tarihsel seyrini analiz eden kimi çalışmalar, İngiltere, Hollanda, Belçika, İskandinav ülkeleri, Almanya, İsviçre ve İtalya gibi ülkelerde 13. yüzyıldan 20. yüzyıla kadar olan süreçte, örneğin cinayet suç oranlarında, önemli düşüşlerin olduğunu saptamıştır (Eisner, 2001). İkinci dönem ise, 1960 - 1990 yıllarını kapsayan ve suç oranlarının artış eğilimi içerisine girdiği süreci ifade etmektedir. Suç oranları, 1960'lı yıllardan sonra çok sayıda ülkede (Örneğin, ABD, Kanada, Finlandiya, İrlanda, Danimarka, Norveç, Hollanda, Yeni Zelanda, İsveç ve Birleşik Krallık) sürekli artış eğilimi sergilemiş, 1990'lı yıllara gelindiğinde ise en yüksek orana ulaşmıştır (Fukuyama, 1999, 45). Diğer ülkelerle karşılaştırıldığında, bu dönemde Amerika Birleşik Devletlerindeki suç artışı en yüksek düzeyde gerçekleşmiştir. Suç oranlarındaki artışlar hem mala yönelik hem de şiddet suç oranlarında gerçekleşmiştir. Üçüncü dönemselleştirme ise, 90'lı yıllardan sonraki süreci kapsamaktadır. Bu yeni dönemde, suç oranlarındaki artış eğilimi yerini azalmaya bırakmıştır. Çok sayıda ülkede ve çok sayıda suç türlerinde ciddi düşüşler gerçekleşmiştir (Kızmaz, 2013, 2012).

Tarihsel süreç içerisinde batı ülkelerinde, genel olarak bir düşme trendinde olan suç oranlarının, 1960'lı yıllardan sonra bir artış içerisine girdiği gözlemlenmiştir. Örneğin ABD'de, 1957 yılında insan öldürme oranı yüz binde 4.0 iken, 1980'de bu oran ciddi bir artış yaşamış ve yüz binde 10.2'ye yükselmiştir. Bu artışlar sadece cinayet suçları ile sınırlı olmayıp soygun, tecavüz, yaralama ve hırsızlık gibi önemli suç kategorilerinde de gerçekleşmiştir. Öyle ki siyahi erkekler içerisinde öldürme oranları yüz binde 72'ye kadar tırmanmıştır. Bu artışlar, 1990'lı yılların başlarına kadar sürekli yükselme eğilimi sergilemiştir. ABD'de artan suç oranları veya suç dalgaları karşısında kentler, yaşam açısından son derece tehlikeli mekânlara dönüşmüştür (Pinker, 2019, 127-128).

LaFree ve Drass, 1958 - 1998 yılları arasında çoğu sanayileşmiş 34 ülkeyi kapsayan araştırmalarında cinayet suç oranlarında önemli artışların olduğunu saptamışlardır (LaFree - Drass, 2002). Benzer biçimde Eisner de, yedi Batı Avrupa ülkesi üzerinde gerçekleştirdikleri çalışmalarında, 1950'den sonra cinayet oranlarında ciddi bir artışın gerçekleşmiş olduğunu gözlemlemişlerdir. Tarihsel süreç içerisinde bakıldığında, yedi asırlık zaman süreci içerisinde bir düşme eğilimi seyreden şiddet ve suç oranlarının 20. yy.'ın ikinci yarısından sonra gelişmiş ülkelerde tekrar artmaya başlamış olduğu görülmektedir (Lafree - Tseloni, 2006, 29).

1990'lı yıllardan bu yana Amerika Birleşik Devletleri başta olmak üzere çok sayıdaki Batı Avrupa ülkelerinde suç oranları düşmüştür (Blumstein – Wallman, 2000; Blumstein, 2006; Zimring, 2006; Levitt, 2004; Lind - Lopez, 2015; Rosenfeld - Messner 2009; Tonry, 2014; Farrell, 201; van Dijk - Tseloni, 2012). Sanayileşmiş ve gelişmiş çok sayıdaki ülkelerde suç oranlarının azalma eğilimi içerisine girdiği ve son yıllarda da kimi ülkelerde bu düşme eğiliminin devam ettiği belirtilmektedir. Olumlu ekonomik gelişmelere rağmen (istihdamın artması, ekonomik eşitliğin gelişmesi, ırksal açıdan olumlu ilerlemenin kaydedilmesi vb.) geçmiş dönemde yaklaşık 30 yıl süren suç oranlarındaki artışlar, çok sayıda araştırmacının ilgisini çekmiş ve bu konuda çok sayıda çalışma yapılmıştır (Lafree - Tseloni, 2006; LaFree - Drass, 2002; Kızmaz, 2012; Heiland - Shelley, 1991; Fukuyama, 1999).

Yapılan bu araştırmalarda suçun düşüşüne ilişkin çok sayıda etken ileri sürülmüştür. Bu çalışmalardan hareketle öne çıkan faktörler şu şekilde belirtilebilir:

- ✓ Yeni polislik modellerin geliştirilmesi,
- ✓ Hapis cezalarının artması ve artan hapisane nüfusu,
- ✓ Demografik yapının değişmesi,

- ✓ Ölüm cezası infazlarının artması (özellikle ABD için),
 - ✓ Crack kokain pazarının küçülmesi,
 - ✓ Nüfusun yaşlanması,
 - ✓ Kürtajın yasallaşması,
 - ✓ Silah kontrol yasalarının sertleşmesi,
 - ✓ Ekonomik gelişmeler,
 - ✓ Polis sayısındaki artış,
 - ✓ Tüketici güven endeksinin artması,
 - ✓ Kurşuna maruz kalma oranının azalması,
 - ✓ Silah yasalarındaki değişiklikler,
 - ✓ Uygarlaşma süreci ve
- Güvenlikçi yaklaşımların geliştirilmesi (Farell, 2013; Levitt, 2004; Roeder - Eisen - Bowling 2015).

Bu araştırmada suçun azalmasının nedeni olarak kültürel ve kurumsal yapıdaki değişime dikkat çekilmektedir. Özellikle 1990'lı yıllardan önceki dönemlerde yükselişe geçen ve kurumsal yapı ve değerleri hedef alan devrimci şiddet ve anarşist fikirlerde bir azalma meydana gelmiştir. Bu düşüncelerin ortak özelliği; yasallığı, hiyerarşiyi, otoriteyi, düzeni ve yerleşik değerlerin tümünü sorgulaması veya hedefe koymuş olmasıdır. Sonraki dönemlerde bireylerin toplumsal değer ve kurumlara olan bağlılıklarının gelişmesi, sosyal düzenin ikame edilmesi ve bireyin toplumsal sorumluluklar konusunda daha duyarlı bir yaşam biçimini benimsemesi anti sosyal, tahrip edici, saldırgan ve suç olaylarının azalmasında etkili olmuştur.

Bu makalede son dönemlerde gelişmiş ülkelerdeki suç oranlarının azalmasını uygularlaşma süreci tezi ile açıklayan Nibert Elias ile Steven Pinker'in konuya ilişkin yaklaşımları ile kontrol teorisi varsayımları ele alınacaktır. Bu çerçevede, suç oranlarındaki değişimi uygarlık süreci tezinin argümanları üzerinden ele alan Steven Pinker'in görüşlerine önemli ölçüde atıfta bulunulacaktır. Pinker, 1960-1990 yıllar arasında gerçekleşen suç artışını uygarlıktan uzaklaşma yönündeki gelişmelerle açıklamaktadır. Pinker'in, suç veya şiddet olgusunu uygularlaşma tezine gönderme yaparak açıklaması, tarihsel süreç içerisinde suç oranlarındaki değişim eğilimini uygularlaşma süreci ile açıklayan Elias'ın konuya ilişkin yaklaşım ve argümanlarını benimseyip savunduğunu göstermektedir.

Sonuç olarak çalışma, üçüncü dönem olarak kategorize edilen 1990'lı yıllardan itibaren gelişmiş ülkelerdeki suç oranlarında yaşanan düşüşe odaklanmıştır. Ancak suç oranlarının düşüşünü açıklamak için bir önceki dönemde suç oranlarının artışında etkili olan faktörler ele alınmıştır. Çünkü bazı faktörlerin varlığı suç oranlarının artışında etkili olduğu gibi söz konusu faktörlerin yokluğu da aynı şekilde suç oranlarının düşüşünde, belirli oranda bir paya sahip olabilmektedir. Burada önem arz eden ve yanıtlanması gereken temel soru, 1960'lı yıllarda etkili olup, 90'lı yıllara gelindiğinde etkisi azalan veya yok olan faktör veya faktörlerin ne olduğudur. Bu çalışmada suç oranlarının artması ve azalmasının nedenleri, sosyal kontrol kuramı ve uygarlık süreci tezlerinin içerdiği öncüller üzerinden ortaya konulması amaçlanmıştır. Bu çerçevede suç oranlarının artması ve azalması üzerinde, sosyo-kültürel değerler, sosyal denetim, sosyal sermaye ve kurumsal bağlılık unsurlarının etkisi analiz edilmiştir.

Ülkemizde, gelişmiş ülkelerde suç oranlarının nasıl bir seyir izlediğine ve özellikle 90'lı yıllardan sonra düşme eğilimi gösteren suç oranlarının nedenlerine ilişkin araştırma neredeyse yok gibidir. Özellikle gelişmiş ülkelerde suç oranlarının nasıl bir seyir izlediğini belirlemek ve suç oranlarında (azalma ve artma) etkili olan faktörleri saptamak, ülkemizde de gelecekte suç oranlarının düşmesine ve azalmasına ilişkin nasıl bir değişimin yaşanması gerektiği konusunda bir fikir vermesi açısından önem arz etmektedir.

1. SOSYAL KONTROL KURAMI VE SUÇ ORANLARI

Bireylerin toplumsal değer ve kurumlarla olan ilişki ve bağlılık düzeyleri onların uyumcu davranış sergilemelerini önemli ölçüde belirlemektedir. Bir anlamda bireylerin formal ve enformel toplumsal değer ve normlara olan bağlılıkları devam ettikçe, suç ve illegal oluşum veya tutumlardan uzak kalmaları daha fazla mümkün olabilmekte, bu bağlılığın zayıflaması da onların suça yönelmelerini daha da kolaylaştırabilmektedir. Sosyal kontrol kuramının temel öncülünü oluşturan bu yaklaşıma göre bireyi suç ve şiddetten alıkoyan temel unsur, bireylerin toplumsal ve kurumsal bağlılığıdır. Bu çerçevede toplumsal kurum ve bağlılığın çözülmesi, zayıflaması ve yokluğu kriminal eğilimin temel kaynağını oluşturur. Hiç kuşkusuz burada bireyi yasal veya enformel alanda tutan şey, toplumsal değer ve kurumlara uyum ve bağlılık düzeyidir. Bu nedenle değerler ve kurumlar üzerinde toplumsal uzlaşma ve uyumun sağlandığı ve bunun pratize edildiği toplumlar, suç oranlarının en düşük düzeyde gerçekleştiği toplumlardır.

Burada ele alacağımız sosyal kontrol teorisi, bireyin niçin suç işlediği sorusuna yanıt aramaktan çok insanların neden suç işlemedikleri sorusunun yanıtı üzerine odaklanmaktadır. Bir anlamda kuram, bireyi suça karşı koruyan gerçekliğin ne olduğunu saptamakta ve bu doğrultuda bireylerde oluşan suç yönelimini açıklamaya çalışmaktadır. Diğer bir ifade ile bu teoriye göre, bireyi suça karşı korunaklı kılan veya suçtan uzak tutan mekanizmanın ne olduğunun bilinmesi aynı zamanda bireylerin suç işleme mekanizmasını da anlamamızı sağlamaktadır. Bu nedenle bu yaklaşımın öncüleri, ilk olarak bireyi suç ve şiddet eyleminden alıkoyan mekanizmayı anlamaya yönelme üzerine kuruludur. Burada, bireyin “suç işlememe” durumu üzerinden, suçluluk yapısının anlaşılır kılınması amaçlanmaktadır. Bu çerçevede suçun nedeni, bireyi suçtan uzak tutan şeyin kaybı veya yokluğu olarak ele alınmaktadır.

Kuramın önde gelen teorisyenlerinden Hirschi’ye göre bireylerin toplumun temel unsurları olan aile, okul, din ve hukuk gibi kurumlara olan bağlılık düzeylerinin güçlü olması, suçlulukta engelleyici bir işlevi görmektedir. Sosyal değer ve kurumlar, bireylerin toplumda sosyal uyum ve sosyal denetimi işlevini görmektedir. Bu sebeple, bireyin toplumsal uyumu ile doğrudan bağlantılı olan “sosyalleşme” kuramının temel bir unsurunu oluşturmaktadır (Hirschi, 1969).

Hirschi’ye göre, bireylerde sosyal kontrol duygusu veya hissinin yüksek düzeyde olması, onları suç işlemekten alıkoymaktadır. Çünkü bireyler, suç işlemeleri durumunda arkadaşları, aile bireyleri, komşuları, öğretmenleri, meslektaşları ve işverenleri ile olan ilişkilerinin sorunlu hale geleceği veya bu durumun ilişkilerine zarar vereceği endişesini taşımakta ve dolayısıyla suç işlemekten kaçınmaktadırlar. Aynı şekilde, bireyin toplumsal denetimi sağlayan bir kuruma bağlılığının zayıflaması da, diğerlerine olan duyarlılıkların ve ilgilerin kaybolmasına yol açtığı ve bunun da bireyin daha kolay suç işlemesinde etkili olduğu varsayılmaktadır (Siegel, 2001, 238).

Sosyal kontrol kuramı; bireyin geleneksel değer ve kurumlara sosyal uyum yeteneği ve kapasitesini esas aldığı için çocukluk dönemindeki sosyalleşme sürecinin önemini vurgulamaktadır. Bu kapsamda çocuklarda yeterli düzeyde içsel denetiminin gelişmeyişi veya içsel denetimin sonraki dönemlerde işlevselliğini kaybetmesi ile toplumsal kurumlarda (aile, okul, arkadaş vb.) kazanılan rol ve değerlerin birbiriyle çatışmasının suç yöneliminin temel bir nedenini oluşturmaktadır (Williams III - McShane, 1999, 191). Hirschi, birey ve toplumsal ilişkisini dört unsur temelinde ele almaktadır. 1. Bağlılık, 2. Taahhüt, 3. Katılma, 4. İnanç. Buna göre; (1) yeterli düzeyde bağlılığın olmaması (özellikle ebeveyn ve okula), (2) yetersiz düzeydeki taahhüt/adanmışlık (özellikle eğitimsel ve mesleki başarı açısından), (3) süreklilik arz edecek meşguliyetin yokluğu veya azlığı (örneğin izcilik ve sportif oluşumlar gibi geleneksel aktivitelere yetersiz katılma) ve (4) özellikle ahlak ve hukuka olan inancın yetersizliği gibi hususlar suç ve şiddette etkili olmaktadır (Adler - Gerhard O.W, 1995, 162-163; Hagan, 1990,188; Siegel, 1989, 198; Bohm, 1997, 104; Liska, 1987, 71).

Bireyin toplumsal kontrolü, hem içsel hem de dışsal olarak gerçekleşmektedir. Bu çerçevede, kontrol kuramı öncülerinden bazıları bireyin içsel denetim unsurlarını öne çıkarırken, kimileri de dış kontrol mekanizmalarını daha fazla vurgulamaktadır. Gottfredson ve Hirschi gibi teorisyenler de, birlikte yaptıkları bir çalışmada, şiddet ve suç çözümlerinde her iki kontrol mekanizmalarını kapsayan bir modeli kullanmaktadırlar (Gottfredson – Hirschi, 1996). Benzer biçimde Gottfredson ve Hirschi, suçluluğu “düşük ben-

lik denetimi” kavramsallaştırması üzerinden açıklamaktadırlar. Bireylerin suça yönelmelerinde etkili olduğunu varsaydıkları düşük benlik denetiminin, yetersiz yetiştirme veya sosyalleşme süreci ile ilişkili olduğunu belirtmektedirler. Düşük benlik denetiminin temel göstergeleri ise şunlardır: İçgüdüsellik veya içtepissellik, duygusuzluk/acımasızlık, risk alma eğilimine sahip olma, kısa görüşlülük veya uzun erimli düşünememe, sözel beceri yetersizliği, macera tutkunluğu, suç mağdurlarının acı ve ıstıraplarına karşı kayıtsızlık, düşük düzeyde bir performans, bencillik, yaşamındaki istikrarsızlık ve düzensizlik (evlilik, iş ve arkadaş edinme vb.) ve şiddete eğilimli olmak gibi faktörlerle yakından ilintilidir (Gottfredson - Hirschi, 1996, 39-41; Bohm, 1997,105; Barlow, 1993, 575-576).

Walter Reckless de bireyin suça yönelimini veya eğilimini, iç ve dış mekanizmaların zayıflaması ile açıklamaktadır. Buna ilişkin görüşlerini “Sınırlama Teorisi” başlığı altında izah etmektedir. Reckless’e göre bireyin iç ve dış sınırlayıcılarını zayıflatan gelişmeler, aynı zamanda bireyin suça yönelmesine yol açmaktadır. Bireylerin toplumsal kuralları, grup değerleri ve anlamlı rol ilişkilerini benimsemeleri, onları suçtan alıkoyan dış sınırlayıcılar olarak belirtilmektedir. Aynı şekilde çok olumsuz koşulların olduğu dış dünyada bireyi suçtan alıkoyabilecek iç sınırlayıcılar da bulunmaktadır. Bu bağlamda bireyin hayal kırıklığına karşı direnç sergilemesi, hedeflerini gerçekleştirmek için çabalaması, normlardan sapmamak için direnç sergilemesi ve güçlü bir benliğin varlığı gibi unsurlar iç sınırlayıcılar olarak belirtilmektedir (Dolu, 2010, 266-267; Reckless, 2003, 228-229).

Francis T. Cullen de sosyal destek ve suç arasındaki ilişkiye dikkat çekmektedir. Cullen, artma veya azalma eğilimi gösteren suç oranlarını, bireylere sağlanan sosyal destek ile ilişkili olarak ele almaktadır. Sosyal desteğin azlığı veya yokluğunun, sosyal denetimin de yokluğunu yarattığını ve bunun da sosyal düzensizliğin ortaya çıkmasına neden olduğunu ileri sürmektedir. Ona göre sosyal destek; aile, akrabalık, arkadaşlık gibi kurumlar temelinde bireyin ilişki, sosyal ağ, yardım ve güven duygusu gibi destekleri deneyimlemesini ifade eder. Bu çerçevede bireye sağlanan aile desteği, sahip olunan sosyal ağ, güçlü güven duygusu, güçlü sosyal ilişkiler, güven ve yardımseverlik düzeyleri ne kadar fazla olursa, suç oranları o düzeyde düşük olur (Cullen, 2003, 533-540). Sosyal destek ile sosyal sermaye arasında güçlü bir ilişki vardır. Sosyal sermayesi zayıflayan toplumların bir anlamda sosyal destek olanağı da zayıflamaktadır. Toplumsal sermaye kavramını Fukuyama; “aralarında işbirliğine izin veren bir grubun üyelerince paylaşılan, yazılı olmayan bir dizi değerler ve normlar” (Fukuyama, 1999, 24-25) olarak tanımlamaktadır. Toplumun müşterek/ortak değerlerini ifade eden toplumsal sermayenin en önemli kaynakları ise, ona göre aile ve güvendir (Fukuyama, 2000: 24-25). Bu nedenle Fukuyama’ya göre ABD’de 1960’larda artmaya başlayan suç oranlarının nedeni, toplumsal sermaye, aile ve güven gibi alanlarda meydana gelen zayıflamadır (Fukuyama, 2000, 30).

Toplumlarda meydana gelen hızlı ve köklü sosyal değişimler, sosyal normların ve dolayısıyla sosyal bütünleşme düzeyinin azalmasına yol açarak suçlulukta etkili olmaktadır. Yerleşik değer, norm ve kurumların zayıflaması suç oranlarının artması üzerinde arttırıcı bir etkide bulunmaktadır. Özellikle toplumlarda meydana gelen radikal ve köklü değişim süreci ile birlikte zayıflayan toplumsal değer ve kurumların yerini yeni değerlerin ve kurumların almaması/alamaması, toplumsal yapının istikrarsızlaşmasına ve bireylerin sosyal destek mekanizmalarından yoksun kalmalarına yol açarak bireylerde suç eğiliminin ve dolayısıyla toplum genelinde suç oranlarının artmasında etkili olmaktadır. Fukuyama, 1960-1990 yılları arası dönemde artan suç oranlarının nedenini, değer ve norm alanında yaşanan dramatik değişimler ile açıklamaktadır. Bu alanda meydana gelen değişmeyi “büyük bozulma” veya “büyük çözüme” (Great Distruption) olarak nitelendirmektedir. Fukuyama, bu bozulmanın nedenlerini genelde ekonomik ve kültürel çerçevede çözümlemektedir: Bu kapsamda a) ekonomik sorunları, b) geleneksel kurumların ve toplumsal bağlılıkların zayıflamasını, c) dinin gerilemesi/düşüşü ve d) bireysel hakların gelişimi ile ilintili olarak kültürel hareketlerin gelişimi. Aynı şekilde sosyal güvenin azalmasını, aile parçalanmasını ve toplumsal düzenin çözümlenmesini de yaşanan toplumsal gelişmeler ile ilintili olarak çözümlemektedir (Fukuyama, 2000, 13-83). Fukuyama’ya göre toplumların değişim sürecinde özellikle kültür ve değerler alanda ortaya çıkan değişimler, suçlulukla ilintili olabilmektedir. Bu değişim sürecinde bireycilik anlayışının gelişmesi ve toplumsal denetim mekanizmasının zayıflaması, aile kurumu ve cinsel yönelimler alanındaki yeni gelişmeler, toplumdaki suç oranlarının artmasını tetiklemektedir. Doğrudan bireylerin ahlak anlayışını hedef alan ve bu ahlak anlayışını yok etmek isteyen radikal kültürel talepler ve müdahaleler de, suç oranlarının artmasında önemli düzeyde etkili olmaktadır (Kızmaz, 2012, 59).

2. UYGARLIK SÜRECİ YAKLAŞIMI VE SUÇ ORANLARI

Sosyal kontrol kuramının varsayımları ile önemli ölçüde örtüşen yaklaşımlardan biri Norbert Elias tarafından ileri sürülen “uygarlık” veya “uygarlaşma süreci” tezidir. Suç oranlarının tarihsel süreç içerisinde azalma gösterdiğini ileri süren Elias, bu gelişmenin nedenini uygarlık süreci ile açıklamaktadır.

Norbert Elias “Uygarlık Süreci” (The Civilizing Process) başlığını taşıyan iki ciltlik eserinde, Batı toplumunun Orta Çağ Avrupası’ndan bu yana yaklaşık 500 yıl boyunca nasıl “uygarlaştığını” ve uygar davranış kalıplarının veya uygar insanın nasıl geliştiği sorusuna odaklanır. Elias, bu önemli çalışmada kendi uygarlık kuramını geliştirirken tarih, sosyoloji ve psikoloji gibi bilim dallarından yararlanarak disiplinler arası bir yaklaşım geliştirmeye çalışır. Elias, çalışmada gündelik yaşamda yeni gelişen adab-ı muâşeret, duygu denetimi, kişilik gelişimi, utanma ve sıkılma gibi alanlardaki gelişmeler ile azalan suç ve şiddet oranları arasında ilişki kurmaktadır. O, insan duygularının ve davranışlarının kontrol altına alınmasının, bireyleri denetimli kişiliklere dönüştürerek barbarlıktan uzaklaştırıp uygar kıldığını ileri sürmektedir.

Elias medeniyet gelişiminin, insanların ve devletlerin doğasında ciddi dönüşümler yarattığını ve bu dönüşümlerin suç oranlarının azalması üzerinde etkili olduğunu ileri sürmüştür. Ona göre toplumların uygarlaşma süreci insan içgüdülerinin veya doğasının denetim altına alınması ile koşutluk arz eder. Elias, bireysel dönüşüm ve denetimin yanı sıra devletin iktidar alanı ve işlevinde de değişmelerin meydana geldiğini ileri sürmekte, özellikle modern dönemde şiddet kullanma inisiyatifinin merkezi devletin tekeline geçtiğini belirtmektedir. Ona göre merkezi devlet, toplum ve insana ilişkin tüm alanlara nüfuz etmiş, bu alanlarda denetim ağlarını oluşturmuş ve toplumu belirli bir disiplin altına almıştır. Sonuç olarak bireyin, gerek kişilik alanında gerçekleştirdiği değişim sonucunda gerekse de devlet denetimini özümseyerek sosyal denetim ağları içerisinde, şiddet yönelimi azalmıştır. Elias bir anlamda, uygarlaşma süreci ile birlikte bireysel ve devlet alanında iki temel değişimin ortaya çıktığını ileri sürmüştür. Bireysel alandaki değişim bireyin kişilik yapısında ortaya çıkmaktadır. Elias’a göre, modern öncesi toplumda bireyler üzerinde daha çok dış kaynaklı olan denetim unsurları, uygarlaşma süreci ile birlikte içe doğru bir kayma göstermiştir. Gerçekleşen içsel denetim sonucunda bireyin benlik denetimi daha güçlü hale gelmiş ve kamusal alanda kendi kendini denetleme kapasitesi artmıştır. Elias’a göre kentleşme ve artan işbölümü, bireylerin şiddet ve suç davranışını sergileme tutumlarında bir azalmaya yol açarak bireysel öz denetimlerinin gelişmesini sağlamıştır. Burada yüksek düzeyde bir benlik denetiminin gelişeceği ve bunun da şiddet/suç oranlarında bir azalmaya yol açacağı iddia edilmektedir. Devlet alanındaki değişim ise şiddetin devlet tekeline alınması şeklinde gerçekleşmiştir. Modern devlet nosyonunun gelişiminin, şiddetin meşru kullanımı üzerindeki tekelleşmesini de arttırdığı ve bu gelişmenin de aile, yakın akraba ve tanıdık bireyler arasında, özellikle intikam gereğiyle işlenen şiddet ve diğer adi suçlarda bir azalmaya yol açacağı ileri sürülmüştür. Çünkü bireysel adalet veya intikam arayışı yerini, yasal ceza hukukuna bırakarak sorunun kamusal bir sorun haline dönüşmesini sağlayan bir sürecin yaşandığı vurgulanmaktadır. Bu gelişmenin de, zorunlu olarak şiddet olaylarını önemli oranda azalttığı varsayılmaktadır (Heiland - Shelley, 2-3; Lafree - Tseloni, 2006, 28-29).

Şiddetin tekelleşmesinin bireylerin itkisel davranmalarını veya duygu patlamaları yaşamalarını engellediği ileri sürülmüştür. Elias gerek yeni kurallar gerekse utanma ve sıkılma gibi duygu gelişimi üzerinden davranışların ve dürtülerin baskılanması üzerinde de durmuştur. Şiddetin merkezileşmesi ile birlikte bireysel veya grupsal şiddetin önlendiği iddia edilmiş, şiddet uygulamalarının sadece devletin meşru gördüğü kurumlar ve görevliler/kişiler ile kurallar düzleminde sınırlandırıldığı veya düzenlendiği belirtilmiştir. Uygarlık süreci, aynı zamanda bireylerin dışsal zorlamalar altında davranış sergileyen bireylerden içsel denetimin geliştiği bireylere doğru bir dönüşüm geçirmesini de anlatır. Uygarlığın ilerleme kaydetmesiyle yeni bir şekil kazanan insan kişiliğinde vicdan ve özdenetimin geliştiği ve bunun bireyde iç ses olarak işlev gördüğü belirtilmiştir. Bu yeni bireyin kişilik oluşumunda etkili olan diğer duygu biçimlerinden biri de, korku duygusudur. Ona göre uygarlaşan toplumlardaki bireylerde içsel korkular daha ağır basmakta ve bunun sonucunda bireyin kendini daha fazla kontrol etme yetisi gelişmekte ve güçlenmektedir.

Elias, uygarlık sürecinde kibar ve nazik bir kültürün de geliştiğini ve şiddetin bu yeni kültürün gelişmesi ile birlikte azalma gösterdiğini ileri sürmektedir. Bu süreçte devlet yapılarının merkezileştiği ve saray top-

lumu içinde gelişen ‘kibarlığın’ ‘nezihliğin’ giderek halka doğru yaygınlaştığı veya ‘halka indiği’ ve bunun da suç ve şiddet oranlarının azalmasında etkili olduğu belirtilmiştir.

Sonuç olarak Elias uygarlık süreciyle birlikte bir yandan bireysel yaşam tarzının giderek rasyonelleşmesinin, içgüdüsellüğün azalmasının ve denetimli kişiliğin gelişiminin bireysel benlik denetiminin güçlenmesine ve öte yandan da şiddetin devlet tekeline alınması ile birlikte bireysel şiddet oranlarının azalmasına yol açtığını ileri sürmüştür. Bu gelişmelerle birlikte Elias’a göre Avrupa toplumları giderek daha kibar veya nazik bir topluma dönüşecektir (Eisner, 2001, 619).

Eisner, Ortaçağ’ın başlangıcından 20. yüzyılın ikinci yarısına kadar olan süreçte şiddet ve suç oranlarında gerçekleşen azalmanın, Elias tarafından ileri sürülen uygarlık süreci tezi ile örtüştüğü kanaatindedir. Ancak Eisner haklı olarak, Elias’ın bu tezinin 2. Dünya Savaşı sonrasında artan suç oranlarını açıklamadığını ileri sürmektedir. Pinker de, 2. Dünya savaşıdan sonra suç oranlarının artma eğilimi içerisine girmesini, çok sayıda Batı ülkelerinde uygarlık sürecinin kesintiye uğraması veya uygarlaşma çizgisinden bir sapma yaşanması ile açıklamaktadır.

Aşağıda ise 1960’lı yıllardan sonra suç oranlarının artma ve azalmasında etkili olan toplumsal gelişmeler ele alınmış ve bu gelişmelerin suç ve şiddet oranlarının değişimi üzerinde nasıl etkili olduğu açıklanmaya çalışılmıştır. Ayrıca uygarlık süreci tezi ve sosyal kontrol teorisinin öncüllerinin suç oranlarındaki bu değişimi ne düzeyde açıklayabildiği konusu irdelenmiştir.

3. GELİŞMİŞ BATI ÜLKELERİNDE SUÇ ORANLARININ ARTMASI VE AZALMASININ NEDENLERİ

Steven Pinker, “The Better Angels of Our Nature: Why Violence Has Declined”¹ (2012) başlıklı son derece önemli çalışmasında suç oranlarının ciddi anlamda tırmanışa geçtiği 1960 -1990 yılları arası dönemi, “uygarlık sürecinden uzaklaşıldığı” dönem olarak tanımlamaktadır. Bu dönemin en belirgin özelliği kültürel norm ve kurumlarda meydana gelen değişimlerdir. O, bu dönemde yerleşik değerleri ve kurumları sorgulayan ve egemen kültüre karşı gelişen “karşıt kültürün” ortaya çıktığının ve yaygınlaştığının altını çizmektedir. Dolayısıyla giderek gelişen karşıt kültür, uygarlaşma sürecini tersine çevirmiştir. Pinker bu dönemde deneyimlenen yaşam tarzlarını/pratiklerini ve kültürel atmosferi resmederken karşıt kültürün temel bileşenlerini oluşturan ve giderek yaygınlaşan protest ve anarşist eğilimlere göndermede bulunmaktadır. Çünkü şiddet ve suç eylemleri, bu zemin üzerinden boy vermiştir.

Pinker (2011, 127-137) 1960’lı yıllarda etkisinin görüldüğünü ifade ettiği “uygarlaşma sürecinin tersine çevrilmesi” (decivilization) dönemine ilişkin olarak kültürel yaşamda meydana gelen değişmelerin ayrıntılı bir çözümlemesini yapmaktadır. Bu çözümlemelerden hareketle bu dönemin ayırt edici unsurlarını ve aynı zamanda da suç oranlarının artması ile ilişkilendirilebilecek bu gelişmeleri başlıklar halinde şu şekilde belirtmek mümkündür:

- Toplumsal ve kurumsal güveni azaltıcı söylemin öne çıkması,
- Sosyal kurumlara olan bağlılıkların zayıflaması,
- İdeolojik keskinliklerin yerleşik hal alması,
- Yerleşik düzeni sorgulama eğiliminin güçlenmesi,
- Otorite karşıtı kültürün artan cazibesi,
- Hiyerarşi karşıtı akımların güçlenmesi,
- Aristokrat ve burjuva yaşamına karşı saldırıların artması ve saygın yaşamın itibar kaybetmesi,
- Anarşist kültürün gelişmesi,

1 - Bu çalışma Türkçe ’ye Alfa Yayıncılık tarafından, “Doğamızın İyilik Melekleri-Şiddet Neden Azaldı? başlığıyla yayımlanmıştır.

- Özdenetim ve toplumsal bağın zayıflaması,
- Karşılıklı bağımlılık anlayışının yerine istediğini yapma eğiliminin rağbet görmesi,
- Evlilik ve aile kurumunun ve aile yaşamının hedef alınması,
- Aile ortamında çocuk yetiştirmenin olumsuz olarak görülmesi ve aile değerlerinin hedefe konulması,
- Temizlik, edep kuralları ve cinsel ölçülülük anlayışının alaya alınması,
- Genel ahlaki değerlerde bir düşüşün yaşanması,
- Şarkılarda şiddetin bireysel boyuta indirgenerek yüceltilmesi,
- Yasadışılığın yüceltilmesi veya kahramanlaştırılması,
- Tahrip edici davranışların sıradan eylemler olarak sergilenmesi,
- Uyuşturucu kullanmaya yönelimdeki tahrik edici artış veya uyuşturucuya kolaylıkla erişim imkânının olması ve olumsuzlanmaması,
- Yerleşik değer ve kurumların sorgulanmasının devrimci bir tutum olarak yüceltilmesi,
- Suç ve suç benzeri davranışların rasyonalize edilmesi ve savunulması (tecavüzün bile beyaz adamın değerlerine bir başkaldırı olarak resmedilmesi),
- Zamanla yargıçların suçu akılcılaştırıp meşrulaştıran yaklaşımlardan etkilenecek suçluları cezaevine gönderme konusunda tereddüt etmeleri² ve yasa koyucuların bu durumu değiştirmek için bir çaba sergilememeleri,
- Serserilik, hippilik, aylıklık, başıboşluk, vandalizm gibi davranışların kamu düzenine aykırı davranışlar olarak değerlendirilmemesi,
- Grafiti, rahatsız edici ve düzeni bozan çok sayıda eylemin polisler tarafından dikkate alınmaması,
- Sokak ve mahallelerin psikopat ve suçlu bireylerin rahat bir şekilde hareket ettiği mekânlara dönüşmesi,
- Mahallelerde/yerleşim bölgelerinde yaşam koşullarının tehdit altına girmesi,
- Cinsel devrim ile erkeklere evlilik ve aile sorumluluğu yerine rasgele cinsel ilişki yaşama yönünde eğilimlere özendirilmesi,
- Kolay yoldan para kazanma arayışlarının öne çıkması,
- Kendi başına hak arama tutumunun gelişmesi ve
- Crack kokain ticaretinin yaygınlaşması (Pinker, 2011, 127-137)

Yukarıda belirtilen bu gelişmeler genelde sosyokültürel alanda ortaya çıkan değişimlerdir. Değerler, tutumlar ve kurumsal yapılar alanında meydana gelen bu değişimler toplumsal sermayeyi ciddi anlamda erozyona uğratmıştır. Bu yeni kültürel gelişmeyi “kültürel devrim” veya “karşıt kültür” ile çok yakından ilişkili olarak analiz etmek mümkündür. Pinker bu durumu; “öyle ki, grafiti vandallarının ‘sanatçı’, hırsızların ‘sınıf savaşçıları’, mahalle kabadayılarının da ‘topluluk önderleri’ olarak görülmeye başlandığı” (Pinker, 2011: 135) bir dönem şeklinde tanımlamıştır. Sonuç olarak bu dönemde “ahlaki değerleri çiğnemenin yüceltilmesi şiddetin hoş görülmesine yol açmış, sonra da şiddetin kendisine dönüşmüştür” (Pinker, 2011, 133).

Pinker, ayrıca bebek patlaması (baby boomer) ve kürtajın yasallaşmasının suç oranları üzerindeki etkisini de tartışmaktadır. O, 1946 yılında doğan ilk savaş sonrası bebek patlaması kuşağının artan suç oranlarından sorumlu olarak görüldüğüne dair görüşlere dikkat çekmektedir. Bu kuşağın, 1961 yılında suça en çok yatkın döneme karşılık gelen kuşak olduğu ileri sürülmüştür. Bebek sayısının fazla olduğu 1954’te doğmuş

2 - 1962-1979 yılları arasında her hangi bir suç nedeniyle gözüaltına alınma oranı 0,32’den, 0,18’e düştüğü, gözüaltına alınanların hapsedilme ile sonuçlanması ihtimalinin de 0,32’den 0,14’e düştüğü ve dolayısıyla hapsedilme oranının 5 kat azalarak 0,10’dan 0,002’ye düştüğü belirtilmektedir (Pinker, 2011: 136).

olanlar, suç evresine yaklaşık olarak 1969'da girmiştir. Ancak Pinker'e göre artan suçların nedenini sadece bebek patlaması ile açıklamak (Pinker, 2019, 127) gerçekçi değildir.

Pinker'e göre uygarlık sürecinden uzaklaşma yönündeki gelişmelerin Afrikalı Amerikalılar üzerindeki etkisi daha yoğun gerçekleşmiştir. Afrikalı Amerikalılar içerisinde ırkçılık, adaletsizlik, eşitsizlik gibi uygulamalardan dolayı, devlet otoritesine giderek daha fazla karşı çıkıldığı, yasadışı hak arama eğiliminin daha kolaylıkla meşrulaştırıldığı, saygın bir yaşam biçiminin daha kolay terk edildiği ve gayri meşru ilişkilerden siyahi çocuklarının doğma oranının daha yüksek gerçekleştiği³ kendisi tarafından belirtilmiştir (Pinker, 2019, 137).

Pinker, 1960 ve sonrası döneminin sosyolojisini yukarıda kısmen belirtilen gelişmeler çerçevesinde ele almaktadır. Öne çıkardığı gelişmelerin, uygarlık sürecinden bir kopuşun ve aynı zamanda suç ve şiddet olaylarının veya artan oranlarının da önemli göstergeleri olduğu bir gerçektir. Bir anlamda Pinker'e göre, 1960'lı yıllardan sonra artan suç oranlarının nedenlerini yukarıdaki gelişmelerde görmek gerekmektedir. Burada yanıtı aranması gereken diğer önemli bir soru da, 1990'lı yıllardan sonra suç oranlarının düşüşünün nasıl açıklanabileceği hususudur. Pinker, 1990'lardaki suç oranlarının düşüşünü aynı şekilde daha önceden kesintiye uğrayan "yeniden uygarlaşma süreci" ile izah etmektedir.

Ona göre bir özgürlük etiği olarak, 1960'lardan sonra dillendirilen "sana iyi geliyorsa yap" şeklinde dile getirilen tecavüz ve cinsel istismarlara göz kırpan yaklaşımlar, 1990'lara gelindiğinde kısmen tiksindirici olarak görülmeye başlanmıştır. Sosyalizmin ağır yenilgisi aynı şekilde devrimci şiddetin meşruluğu için kullanılan komünist ideolojiye olan güveni de sarsmıştır. Birey, grup veya çeteler tarafından her ne adına olursa olsun gerçekleştirilen saldırılar, baskınlar, cinayetler, isyankâr tutumlar artık romantize edilmek ve özenmek yerine bunlar hoş görülmemiş ve keskin bir şekilde karşı tepkiler geliştirilmiştir. 1990'lardan sonra yurttaş, kadın, çocuk haklarında ve cinsel kimlikler alanında önemli düzenlemeler yapılarak, saldırgan ve bireyleri hedef haline getiren davranış biçimlerinin ve yaklaşımların etkisizleştirilmesi konusunda olumlu gelişmeler sağlanmıştır. Uygarlaştırıcı adımların aynı şekilde Afrikalı Amerikalılar arasında da gerçekleşmiş olduğu ve önemli oranda etkisini gösterdiği belirtilmektedir. Din adamlarının, polis ve sosyal hizmet kurum çalışanları ile birlikte çete şiddetini azaltmak için çetelerle görüşmeler içeren programlar geliştirip uyguladıkları ifade edilmektedir. Aynı şekilde polis ve mahkemelerde de suçla mücadele kapsamında kaba/sert ve daha çok cezalandırmaya yönelik bir yaklaşım yerine daha insancıl yaklaşımlar benimsendiği dile getirilmektedir. Devlet güçlerinin meşruluk duygusunu güçlendirmenin yolu olarak sadece daha çok ceza vermek yerine öngörülebilir ve caydırıcı niteliği daha yüksek cezalar verme yoluna gidilmiştir. Daha adil ve insanca yaklaşımların, suçlularda caydırıcılık açısından daha etkili olabildiği ve bu nedenle bu tarz yaklaşımın benimsendiği ileri sürülmüştür (Pinker, 2019, 148-150).

Suç oranlarının azalmasında uygarlaştırıcı hamleler içerisinde ayrıca yeni dönemde gelişen empati ve özdenetim alışkanlıklarını güçlendiren çalışmaların da yapıldığı belirtilmektedir. Zira bu unsurlar, şiddeti yatıştırma açısından ciddi içsel denetim işlevini görmektedir. Özellikle bu kapsamda gerçekleştirilen programlar ve kampanyalara göndermeler yapılmaktadır. Ayrıca sorumlulukla ilgili değerlerin yüceltilmesinin ve savunulmasının, cazip görülen şiddete dayalı bir yaşamı sonlandırma mücadelesinde etkili olduğu düşünülmektedir (Pinker, 2019:150). Pinker, Francis Fukuyama'nın da 1990'larda "şiddet oranlarındaki düşüş ile ilintili olarak boşanma oranları, sosyal yardımlarla geçinme, ergenlik çağında gebelik, okulu terk etme, cinsel yollarla bulaşan hastalıklar ve ergenler arasındaki otomobil ve silah kazaları gibi diğer sosyal patoloji göstergelerinin çoğundaki düşüşlerin eşlik ettiğini belirttiğini" dile getirmektedir (Pinker, 2019, 150).

LaFree'ye göre de, 1960'larda gerçekleşen suç artış dalgasının nedeni, siyasi kurumlar hakkında artan kinizm, ekonomik koşulların kötüleşmesi ve aile bağlarının zayıflamasıdır. Ona göre siyaset, ekonomi ve aile kurumlarının meşruiyetinin istikrar kazanması ve ceza adaleti, eğitim ve refah alanında yapılan iyileştirmeler sonucunda suç oranları da düşmeye başlamıştır (Knepper, 2012, 362). Azalan evlilik oranları ile birlikte hukuki destekler ve aile içi şiddeti önleme hizmetlerinin verilmesinin, 1993 yılından 1996 yılına kadar aile içi cinayetlerde % 9 oranında bir düşüşe neden olduğu ileri sürülmüştür. Bu dönemde eğitim

3 - Babasız büyüyen çocukların baba rol modelinden yoksun olmaları veya baba otoritesinin yokluğundan kaynaklanan disiplinsizliğin bireyleri daha suça eğilimli kıldığı belirtilmektedir.

kurumları, geleneksel ailelerin sorumluluklarının çoğunu üstlenmiş ve suçların azalmasına katkıda bulunmuştur (Marowitz, 2000, 5-6).

1990'lı yıllardan sonra sadece suç ve şiddet olaylarında değil aynı zamanda bazı sosyal sorunlar ve bu sorunların şiddetinde de azalmalar gerçekleşmiştir. Çeşitli istatistiksel kaynaklara göre, daha önceden artış eğilimi içerisinde olan bir dizi sosyal problemlerde de önemli gelişmeler gözlemlenmiştir. Örneğin, bu dönemde ABD'de çocuklara kötü muamele vakaları azalmıştır. Hırsızlık ve cinayet suçlarının yanı sıra cinsel istismar suçlarında da azalmalar gerçekleşmiştir. Gençlerin daha iyi huylu oldukları veya uysal bir görünüm ortaya koymaya başladıkları gözlemlenmiştir. Daha az oranda gencin evden kaçtığı, intihar ettiği ve yasadışı uyuşturucu kullandığı belirtilmektedir (Finkelhor - Jones, 2006). 1990'lı yıllardan sonra suç davranışını önceleyen bazı anti-sosyal davranışlarda da azalmalar gerçekleşmiştir. Mishra - Lalumiere'in (2009) yaptıkları çalışmada, sadece suç oranlarının, 1990'larda Kanada ve ABD'de beklenmedik ve dramatik bir şekilde düşmediği, aynı şekilde suçla ilişkili olabilecek farklı riskli davranış türlerinde (şiddet içeren davranış, kaza, cinsel davranış ve okulu bırakma alanlarındaki riskli davranış göstergelerinin) de bir azalmanın olduğunu ortaya koymuşlardır. Gençler arasında sigara içme, dönemsel alkol tüketimiyle uğraşma ve içkili araba kullanma alışkanlığında da azalma eğilimi saptanmıştır. Onlar, riskli davranış göstergelerine ilişkin yıllık verileri rapor eden birkaç Amerikan ve Kanada veri tabanını inceleyerek bu sonuca varmışlardır. Onlar, aynı şekilde bazı riskli davranışlar (örneğin, tehlikeli araç kullanma, güvenli olmayan sekse yönelme ve madde kullanma gibi) ile suç arasında da bir bağlantı olduğunu ileri sürmüşlerdir. Araştırma; şiddet içeren davranışların, kaza, cinsel davranış ve okulu bırakma alanlarındaki riskli davranış göstergelerinin çoğunun 1990'larda azaldığı yönünde sonuçlar ortaya koymuştur (Mishra - Lalumiere, 2009). Bir anlamda uygarlaştırıcı yaklaşımı savunanlar, 60'lı yılların asi, isyankâr, her şeyi talan eden, tüm yerleşik değerleri sorgulayan ve karşı çıkan, sapkın davranış sergileme konusunda hiçbir sınır tanımayan gençlerin yerini, 90'lardan sonra daha uysal ve disiplinli gençlerin aldığını ileri sürmüşlerdir.

Sonuç olarak Pinker, ABD'deki 1960-1990 yılları arasında artış gösteren suç oranlarının nedenini uygarlık sürecinden kopuş olarak yorumladığı gibi 90'lı yıllardan sonra düşüş gösteren suç oranlarının nedenini de aynı şekilde yeniden uygarlaşma argümanı üzerinden izah etmektedir. Ona göre ekonomik faktör, batı ülkelerindeki suç oranlarının düşüşünü açıklamada yetersizdir. Çünkü ona göre suç oranlarının azaldığı ABD'de bu dönemlerde işsizlik de azalmış, ancak Kanada'da işsizlik oranı azalmadığı halde şiddet ve suç oranlarında azalma söz konusu olmuştur. Dahası, Birleşik Krallık ve İrlanda'da işsizlik azaldığı halde şiddet suç oranları artmıştır. Bununla birlikte işsizlikten daha çok eşitsizlik unsurunun şiddet suçlarında daha etkili olduğu belirtilmektedir. Hiç kuşkusuz burada eşitsizlik faktörünü tek başına ele alınmak yerine, devlet yönetim biçimi ve kültürel bazı unsurların birlikte ele alınması gerekmektedir. Çünkü devlet yönetimi ve bazı kültürel davranışların hem eşitsizliği hem de şiddeti tetikleyebileceği dile getirilmektedir (Pinker, 2019, 141). Aynı şekilde Pinker, suç ve şiddet oranlarının düşmesinde hapsedilme oranının ve süresinin artması ile polislik alanındaki gelişmeleri de yeniden uygarlaşma yaklaşımının argümanlarına kıyasla daha az ikna edici bulmaktadır. Çünkü ona göre Amerika'da ve özellikle New York'taki şiddet oranlarında gerçekleşen ciddi düşüşlerde, polislik alanındaki gelişmelerin etkisi olmakla birlikte bu faktörlerin (polis sayısının artırılması ve hapisane oranının artması) aynı düzeyde olmamakla birlikte, Kanada ve diğer Avrupa ülkelerindeki suç düşüşlerinde açıklayıcı model olarak kullanılmayacağını ileri sürmektedir. Çünkü Kanada ve Batı Avrupa Ülkelerinde polis sayısının ve hapisane oranının aynı düzeyde kaldığı, artmadığı halde suç oranları düşmüştür.

Pinker, 1990'lı yıllardan sonra olumlu bir seyir izlemeye tekrar başlayan uygarlaşma sürecinde tersine dönmeyen tek alanın popüler alan olduğunu ileri sürmektedir. Hollywood filmlerinin her zamankinden daha fazla şiddet temaları içerdiği, internet üzerinden bir mouse tıklamasıyla sayısız sayıda pornografiye ulaşıldığı ve şiddet içerikli video oyunlarının daha fazla yaygınlaştığını belirtmektedir. Ancak ona göre bu alandaki olumsuzluklara rağmen şiddet suçları düşmeye devam etmektedir (Pinker, 2019, 150). Uygarlaşma tezine yönelik önemli bir eleştiri, Elias'ın ileri sürdüğü gibi, benlik denetiminin yaygınlaşmasının sadece gücün devlet tekeline alınmasıyla sınırlı olmaktan çok çeşitli kurumsal düzenlemelerle sağlandığının ileri sürülmüş olması yönündedir. Özellikle Kuzey Avrupa ülkelerinde okulların erkenden yaygın hale gelmesi, dinsel reform hareketlerinin ortaya çıkışı ve üretimdeki iş organizasyonları bu kurumsal gelişmeleri oluşturmaktadır (Eisner, 2001).

SONUÇ

1960'lerden sonra toplumsal yaşamın uyumcu yapısını, istikrarını ve düzenini hedef alan protesto, anarşist ve yıkıcı hareketlerin oluşturmak istedikleri “karşıt kültür” formları, şiddet ve suça yatkın bireylerin yetişmesine zemin hazırladığı veya en azından bunu kolaylaştırdığını söylemek mümkündür. Çünkü bireyin suç eğiliminden uzak sağlıklı bir şekilde yetişme koşulu önemli ölçüde aile ve din gibi kurumlar ve uyumcu değerler etrafında sosyalleşmesi ile mümkün olabilmektedir. Devleti, toplumu, aileyi, çalışmayı, dinsel kurum ve otoriteleri yıkmayı amaçlayan veya bu kurumları ve toplumsal değerleri sorgulayarak buna karşı itaatsizliği teşvik eden toplumsal hareketlerin gelişmesi; toplumda düzensizlik, kontrolsüzlük ve anomik ortamın oluşmasına yol açmıştır. 1960'lerden önce düşme trendi izleyen suç oranlarının bu dönemden sonra artmasını, sosyal kontrol kuramının öncülleri ve uygarlaşma süreci tezi bağlamında değerlendirmek mümkündür. Aynı şekilde 1990'lerden sonra toplumsal kurum ve otoriteleri sorgulayan ve yıkmaya kalkışan devrimci ve anarşist hareketlerin azalması, diğer bir ifade ile sosyal düzeni sağlayan ve toplumsal değerlere yönelik uyumcu yapıyı inşa eden kültürel sürecin başlaması ile birlikte toplumsal ve bireysel alanda bir yatışmanın ortaya çıktığı ve bunun da suç oranlarının azalması üzerinde etkili olduğu düşünülmektedir. Bir anlamda kültürel anlamda gerçekleşen “büyük çözümlenin” akabinde formel ve enformel kurumsal sorumluluk anlayışının gelişimi kaçınılmaz olarak toplumsal ve kurumsal bağlılıklarının geliştiği ve güçlendiği anlamına gelmemektedir. Aynı şekilde hiç kuşkusuz burada, sosyokültürel ve kurumsal yapının tekrar eski formuna geri döndüğü veya güçlendiği de iddia edilmemektedir. Çünkü örneğin günümüzde, aile kurumunun giderek kan kaybetmeye ve dinsel kurumların da zayıflamaya devam ettiği⁴ bir gerçektir. Burada sadece vurgulanmak istenen 60'lı yıllar ve sonrasında toplum, devlet, düzen, hiyerarşi, kültür, din ve geleneksel yapıya karşı gerçekleşen başkaldırının yarattığı düzensizlik, karmaşıklık, kanunsuzluk, anarşik, keyfilik ve anomik ortamın suç üretmeye uygun zemin yaratmış olmasıdır. Bu dönemde yasallık karşıtı olmak temel bir eğilim olarak kutsanırken, yerleşik düzen adına var olan tüm unsurlar hedef alınmıştır. Oysaki 90'lerden sonra kültürel ve kurumsal yaşam üzerinden esen fırtınalar dinmiş, yerleşik değer ve yasallığa uyumu, etiksel ve kurumsal bağlayıcılığı meşru gören anlayış gelişmeye başlamıştır.

Radikal ve kökten değişme arayışları genelde toplumsal bir kaos ve anomi hali yaratmaktadır. Burada önemli olan husus, hedef alınan değer ve kurumsal yapıların/unsurların yanı sıra değişimin hızıdır. Dizginlenemeyen bireyin gelişimi, yer altı dünyasının sahaya inmesi, crack kokaine ilginin artması, şiddeti övücü bir kültürün gelişmesi, toplumsal sorumluluk anlayışını ortadan kaldırma girişimlerinin öne çıkması, feminist ve cinsel özgürlük savunusu altında yerleşik kabullerin yerle bir edilmesi, illegalitenin sosyalizm ve anarşizm gibi belirli ideolojiler kapsamında meşrulaştırılması gibi arayışları, toplumsal düzenin yıkımına ve şiddet davranışının gelişimine davetiye çıkaran gelişmeler olarak kaydetmek mümkündür. Tüm bu gelişmelerin sosyokültürel ve kurumsal yapının zayıflamasını getirdiği ve bunun da sosyal kontrol kuramının suçluluğa ilişkin öncüllerini haklı kıldığı anlamına gelmektedir. Bu nedenle toplumdaki sosyal sermayenin ve enformel denetim unsurlarının zayıflaması ile suç arasında bir ilişki kuran sosyal kontrol kuramı, 1960'lı yıllardan itibaren artan suç oranının azalmasında elverişli açıklama çerçevesini sunduğu gibi 1990'lı yıllardan sonra gerçekleşen suç oranlarının düşmesinde de açıklayıcı olabileceğini söylemek mümkündür. Çünkü formel ve enformel denetim ve gözetimin arttığı, suç ve şiddeti övmenin destek görmediği, kurumsal bağlılıkların öne çıktığı ve illegalitenin cezalandırıldığı şeklindeki gelişmeler toplumsal düzenin yeniden tesisine katkı sağlamıştır. Bu gelişmelerin de suç oranlarının azalmasında etkili olduğu düşünülmektedir. Ayrıca şiddet inisiyatifinin tekrar devlet tekeline alınması, sosyal düzen ve hiyerarşik yapının önemsenmesi, bireysel öz kontrolün gelişmesi, bireyin her istediğini yapma yerine denetimli kişiliklerin gelişmesi, ahlaki ve kibar/nazik değerlerin tekrar önemsenmeye başlaması gibi gelişmeler uygarlaşma sürecinin kaldığı yerden tekrar devam ettiği şeklinde yorumlanmaktadır.

4 - Günümüzde boşanma oranlarındaki artış devam etmekte, evlenmeye sıcak bakılmamakta, homoseksüel evliliklerin tercih edilme oranı artmakta, kiliseye gitme oranı düşmekte ve dinin, gündelik yaşamda önemsenme eğilimi giderek azalmaktadır.

Toplumsal ve kurumsal bağın zayıflığı veya yokluğu, bireyin kendi arzularının peşinde sürüklenmesini getirecektir. Bireysel arzular bazen toplumsal düzenlemeler ile çatışmakta veya çelişmektedir. Bireyin bu nedenle kişisel arzusunu tatmin etme çabası bazen suç eylemlerini gerçekleştirme şeklinde (uyuşturucu kullanma, siber suçlar işleme, cinsel suçlar işleme gibi) sonuçlanabilmektedir.

Kişisel kanaatim, suç ve şiddet olaylarının azalması veya artmasının önemli ölçüde sosyal kontrol mekanizması ile ilintili bir süreç olduğudur. Bu nedenle sosyal kontrol teorisinin uygarlaşma süreci tezinden daha kapsamlı ve tutarlı olduğunu söylemek mümkündür. Sosyal sermaye, sosyal değerler ve sosyal kurumlar, enformel ve formel denetim unsurları ile suç oranları arasında bir ilişki olduğu da, ayrıca bir gerçektir. Bu nedenle bu unsurlarda bir azalma, suç ve şiddete yol açarken, bağlılık düzeyinde bir güçlendirme de suç ve şiddet eylemlerine karşı koruyucu bir işlev görmektedir.

Bir sosyal kontrol perspektifi olan sınırlama veya engelleme yaklaşımı da bireyin iç ve dış koşullardan kaynaklı maruz kaldığı itme ve çekmelerin, suç işleme üzerinde yeteri kadar güçlü olduğunu varsaymaktadır. Eğer birey bunlara karşı koyabilecek düzeyde güçlü bir sosyal kontrole sahip değilse, muhtemelen daha kolay suç işlemek durumunda kalacaktır. Bu nedenle içsel ve dışsal kontrolün güçlü olması, bireydeki suç motivasyonunu engelleyecektir. Reckless'in içsel ve dışsal denetim olarak ifade ettiği bu husus, Elias ve Pinker tarafından dile getirilen "denetimli kişilik" gerçekliğiyle benzer yanlar taşımaktadır. Denetim mekanizmaları bireyi suçtan alıkoyan direnç bloklarıdır. İçsel kontrol, bireyin içsel olarak dirençli bir kişilik geliştirmesini sağlarken, dışsal kontrol ise sosyal kurumların bireylerin davranışını belirleme, engelleme ve sevk etme düzeyindeki etkisini ifade etmektedir.

Hiç kuşkusuz Elias'ın uygarlık süreci yaklaşımının, kontrol teorisinin varsayımları ile benzeşen ve farklılaşan yönleri bulunmaktadır. Uygarlık süreci yaklaşımı sadece toplumsal ve bireysel denetim unsurlarının gelişimi ile sınırlı bir yaklaşım olmaktan öte aynı zamanda bireyleri tarihsel süreç içerisinde suç ve şiddet eylemlerinden uzaklaştıran yeni bir kültürel yapının geliştiğine de vurgu yapmaktadır. Şiddetin birey ve gruplardan alınıp merkezi devletin tekeline alınması bu kapsamda sosyal kontrol teorisinin varsayımları ile açıklanamaz. Ancak sosyal kontrol kuramı, sosyokültürel değer ve kurumlar ile sosyal sermaye bağlamında öngördüğü içsel ve dışsal kontrolün, bireyleri toplumsal değer ve kurumlara meydan okuyan, karşı çıkan, onları isyankâr ve tahripkâr kılan sosyal ve kültürel yönelimlerden uzak tutması açısından suçlu bir kültürün gelişimini engelleyici argümanlar içermektedir.

Suç, önemli ölçüde toplumsal sermayenin yokluğu veya zayıflaması durumunda da ortaya çıkmaktadır. Çünkü sosyal sermayenin zayıflaması, aynı zamanda sosyal denetimin de zayıflaması anlamına gelmektedir. Bu nedenle, 1960'larda gelişen yeni toplumsal eğilimler toplumsal sermayeyi önemli ölçüde tahrip edici bir nitelik taşıdığı için bu durum suç oranlarının artması üzerinde etkili olmuştur. Aynı şekilde 1990'lı yıllardan sonra, sosyal sermaye, sosyal denetim, bireysel ve kurumsal sorumluluk, toplumsal uyum, sosyal ve siyasal düzen gibi gelişmeler açısından sürecin kısmen tersine dönmüş olduğu ve düzensiz, tahripkâr, isyankâr, anarşist, devrimci, yerleşik değer ve kurumları tümenden yok sayan eğilimlerin kısmen azaldığı ve kaotik ortamın geçmişe kıyasla azaldığı, bunlardan dolayı suç oranlarının da düşme eğilimi içerisine girdiğini söylemek mümkündür.

Sonuç olarak 1990'larda çok sayıda gelişmiş ülkelerde suç oranlarında gerçekleşen azalmanın nedenini, kısmen sosyal kontrol kuramı ile uygarlık süreci tezinin varsayımları çerçevesinde açıklamak mümkündür. Çünkü 90'lı yıllardan sonra gerçekleşen suç oranlarındaki düşmenin nedeni, geçmiş dönemlere kıyasla sadece sosyokültürel değerlerdeki toparlanma, öz denetimli bireyin gelişmesi, kurumsal yapının güçlenmesi ve suç karşıtı yeni bir kültürel alanın gelişmesi ile sınırlı değildir. Suç önleme kapsamında geliştirilen yeni suç önleyici yaklaşımların ve yeni polislik modellerinin uygulanmasının, polis sayısındaki ve hapis cezalarındaki artışların, ekonomik gelişmelerin ve demografik dönüşümlerin de etkili olduğunu söylemek mümkündür. Bu nedenle burada gelişmiş batı ülkelerinde suç oranlarının düşme eğilimi içerisine girmesinin sadece uygarlık süreci tezi ve sosyal kontrol, sosyal sermaye, sosyal destek gibi yaklaşımlar ile açıklama gibi bir iddia söz konusu değildir. Ancak suç oranlarının artması ve azalması üzerinde bu değişkenlerin son derece etkili olduğu düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

- Adler, Freda - Mueller, Gerhard O.W. - Laufer, William S. *Criminology*. USA: McGraw-Hill, 1995.
- Barlow, Hugh. *Introduction to Criminology*, USA: Harper Collins, 1993.
- Blumstein, Alfred. - Wallman, Joel. *The Crime Drop in America*, Cambridge: Cambridge University Press, 2006.
- Blumstein, Alfred. "The Crime Drop in America: An Exploration of Some Recent Crime Trends", *Journal of Scandinavian Studies in Criminology and Crime Prevention*, 7/1 (2006), 17-35
- Bohm, Robert M. *A Perimeter on Crime and Delinquency*, USA: Wadsworth Pub.,1997.
- Cullen, Francis T. "Social Support and Crime". *Criminological Theory: Past to Present: Essential Readings*. ed. Francis T. Cullen - Robert Agnew. Los Angeles CA: Roxbury Publishing Company, 2003.
- Dolu Osman, *Suç Teorileri: Teori, Araştırma ve Uygulamada Kriminoloji*, Ankara: Seçkin Yay., 2010.
- Eisner, Manuel. "Modernization, Self- Control and Lethal Violence. The Long-Term Dynamics of European Homicide Rates in Theoretical Perspective", *British Journal of Criminology*. 41/4 (2001), 618-638
- Elias, Norbert. *Uygarlık Süreci*. Cilt 1, çev. Ender Atışman, İstanbul: İletişim Yayınları, 2002.
- Elias, Norbert. *Uygarlık Süreci*. Cilt 2, çev. Erol Özbek, İstanbul: İletişim Yayınları, 2004.
- Gottfredson, Michael R. - Hirschi, Travis. "Criminality and Low Self-Control", *New Perspectives in Criminology*. ed. John E. Conklin, USA: Allyn and Bacon, 1996.
- Farrell, Graham. "Five Tests for a Theory of the Crime Drop." *Crime Science*. 2/5, (2013), 1–8
- Finkelhor, David - Jones, Lisa M. Why Have Child Maltreatment and Child Victimization Declined? *Journal of Social Issues*, 62, (2006), 685–716
- Fukuyama, Francis. *Büyük Çözümle: İnsanın Doğası Ve Toplumsal Düzenin Yeniden Oluşması*, çev. Zeynep Avcı - Aslı T. Aydemir. İstanbul: Sabah Kitapları Yay, 1999.
- Hagan, Frank E. John, *Introduction to Criminology*, Chicago: Nelson- Hall, 1991.
- Heiland, Hans-Günther - Sheley, Louise. *Crime and Control in Comparative Perspectives*, Ed. Hans-Günther Heiland - Louise I. Shelly ve Hisao Katoh. Berlin: De Greytur, 1991.
- Hirschi, Travis. *Causes of Delinquency*. Berkeley: University of California Press, 1969.
- Knepper, Paul. "An International Crime Decline: Lessons for Social Welfare Crime Policy?" *Social Policy & Administration*, 46/4, (2012), 359–376
- Kızmaz, Zahir. Gelişmekte Olan Ülkelerde Suç: Suç Oranlarının Artışı Üzerine Sosyolojik Bir Çözümleme, *Mukaddime*, 5, (2012) 51-74
- Kızmaz, Zahir, "Modernleşme ve Suç: Kuramsal Açından Bir Bakış" *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 23/1, (2013), 229-240
- LaFree, Gary - Drass, Kriss A. "Counting Crime Booms Among Nations: Evidence for Homicide Victimization Rates, 1956 to 1998". *Criminology* 40 (2002), 769-99.
- Lafree, Gary D. - Tseloni, Andromachi. "Democracy and Crime: A Multilevel Analysis of Homicide Trends in Forty-Four Countries 1950-2000". *The Annals of the American Academy of Political and Social Science*. (2006), 605,25-49
- Levitt, Steven D. (2004). "Understanding Why Crime Fell in The 1990s: Four Factors That Explain the Decline and Six That Do Not". *The Journal of Economic Perspectives*, 18/1 (2004), 163–190.
- Lind, Dara - Lopez, German. "16 Theories for Why Crime Plummeted in the US", (15.01.2021), <https://www.vox.com/2015/2/13/8032231/crime-drop>
- Liska, Allen E. *Perspectives on Deviance*, USA: Prentice-Hall,1987.
- Marowitz, Leonard A. "Why Did the Crime Rate Decrease Through 1999? (And Why Might It Decrease or Increase in 2000 and Beyond)?" Criminal Justice Statistics Center: California Department of Justice,2000.
- Mishra, Sandeep - Lalumière, Martin. "Is the Crime Drop of the 1990s in Canada and the USA Associated with a General Decline in Risky and Health-Related Behaviour?" *Social Science and Medicine*, 68 (2009), 39–48.
- Pinker, Steven. *Doğamızın İyilik Melekleri-Şiddet Neden Azaldı*, (çev: İlkey Alptekin Demir), İstanbul: Alfa yayıncılık, 2019.
- Reckless Walter C. (2003), "Containment Theory", *Criminological Theory: Past to Present: Essential Readings*. ed. Francis T. Cullen – Robert Agnew, Los Angeles: Roxbury Publishing Company, (2003).
- Rosenfeld, Richard ve Messner, Seteven F. (2009). The Crime Drop in Comparative Perspective: The Impact of the Economy and Imprisonment On American and European Burglary Rates. *The British Journal of Sociology*, 60 /3 (2009), 445–471.
- Roeder, Oliver- Eisen, Lauren Broke – Bowling, Julia. *What Caused the Crime Decline?* Brennan Center for Justice at New York University School of Law, 2015.
- Siegel, Larry J. *Criminology*, St. Paul: West Pub. Company, 1989.

Siegel, Larry J. *Criminology: Theories, Patterns, and Typologies*. Belmont: Wadsworth Thomson Learning, 2001.

Tonry, Michael. "Why Crime Rates Are Falling Throughout the Western World" *Crime & Justice*. 1 (2014),1-63

van Dijk, Jan, - Tseloni, Andromachi. "Global Overview: International Trends in Victimization and Recorded Crime." *The International Crime Drop: New Directions in Research*, ed. Jan van Dijk - Andromachi Tseloni - Graham Farrell. Basingstoke, UK: Palgrave Macmillan, 2012

Williams, Frank P. - McShane, Marilyn D. *Criminological Theory*. Upper Saddle River: PrenticeHall, 1999.

Zimring, Franklin E. *The Great American Crime Decline*, Oxford University Press, Oxford: 2006.

EXTENDED ABSTRACT

In most of the developed western countries, especially between 1960 and 1990, serious increases in crime rates were observed. However, after the 1990s, surprisingly, significant decreases in crime rates were observed in many developed western countries. This article focuses on the reasons for the increase and decrease in crime rates, which started to increase in developed western countries since the 1960s and started to decline after the 1990s. The main problematic of the study is to identify and explain the factors that triggered the increase in crime rates in the 1960s and whose effect decreased in the 1990s. In this context, it is aimed to deal with the dynamics that are assumed to be effective on the change in crime rates in developed countries within the framework of social control theory and civilization process approaches. In a sense, the effect of factors such as socio-cultural values, social control, individual and cultural orientation, sensibility of individual and social responsibility, social capital and institutional commitment on the increase and decrease in crime rates has been tried to be analyzed.

In the article, the views of Nobert Elias and Steven Pinker, who explain the change in crime rates with the civilization process, will be heavily referenced. While Pinker explains the increase in crime between the years 1960-1990 with developments in the direction of moving away from civilization, he also explains the declines after the 90s with the “re-civilization process”. Likewise, Pinker explained the reason for the increased crime rates between 1960 and 1990; it is dealt with on the basis of the development of “countercultural forms” that destroy social life, normative and institutional structure. According to him, the questioning of the established order in this period; the rise of tendencies and movements against authority, order and hierarchy; the development of ideological, revolutionary and anarchist cultures and movements aimed at social stability, order and social capital; the mockery of adherence to traditional institutions and social values; targeting institutions such as family, marriage and religion for attack; encouraging opposition to societal and institutional loyalties; glorifying illegality or heroizing criminals, such as crime and violence; the development of vagrancy, hippie, graffiti, idleness, straying, destructiveness, and attitudes/behaviors that disturb individuals and that these behaviors are not seen as acts that disrupt public order; the development of the idea of doing what one wants, the strengthening of the tendency to earn money easily; encouraging the tendency of promiscuous sexual intercourse instead of marriage and family institution with the thought of sexual revolution; contempt and ridicule of moral values; developments such as encouraging drug use and exalting the questioning of established values and institutions as a revolutionary attitude contributed to the formation of a favorable basis for the increase in criminal and violent behavior.

Likewise, the decline of revolutionary and anarchist movements that questioned and attempted to destroy social institutions and authorities after the 1990s, in other words, the beginning of the cultural process that ensures social stability and encourages an adaptive structure towards social values, has been effective in reducing crime rates by providing the development of order in the social and individual sphere. For this reason, it is possible to say that social control theory, which establishes a relationship between the weakening of social capital and informal control elements in society and crime, offers a convenient explanation framework for the decrease in the crime rate that has increased since the 1960s, as well as the decrease in crime rates after the 1990s. Because, after the 90s, developments such as the increase in both formal and informal control and surveillance, the less support for praising events within the scope of crime and violence, the prominence of institutional loyalties and the strengthening of the tendency to punish illegality have ensured the re-establishment of the social order. These developments are thought to be effective in reducing crime rates. In addition, developments such as the monopolization of violence by the state, the increasing importance of social order and hierarchical structure, the development of individual self-control, the development of controlled personalities instead of doing whatever the individual wants, and the re-emphasis of moral and polite values are interpreted as the civilization process continuing from where it left off.

Crime occurs in advanced modern societies with a significant decrease in social capital and social support, weakening of commitment to institutional structures, and absence or weakening of formal and informal control. For this reason, social tendencies that questioned order and stability and developed as counter-cultural forms in the 1960s had devastating effects on individual and social capital and control, and this situation was effective in increasing crime rates. Likewise, after the 1990s, the process was partially reversed in terms of developments such as social capital, social control, individual and institution responsibility, social cohesion, social and political order. Therefore, it is thought that crime rates tend to decrease due to the partial decrease in the past tendencies targeting irregular, destructive, rebellious, anarchist, revolutionary, established values and institutions.

As a result, it is possible to explain the reason for the decrease in crime rates in many developed countries in the 1990s within the framework of the assumptions of the social control theory and the civilization process thesis. However, it is not possible to limit the reason for the decrease and increase in crime rates only with the changes in socio-cultural values and institutions. It is possible to say that many factors such as the implementation of new policing models and new crime prevention approaches developed within the scope of crime prevention, the increase in the number of police officers and increased incarceration rates, economic developments and demographic transformations are also effective in the decrease in crime rates. For this reason, there is no claim to explain the tendency of crime rates to decrease in developed western countries only with the civilization process thesis and approaches such as social control, social capital and social support. It has been emphasized that these variables are quite effective in the increase and decrease in crime rates.